

Michał Kłakus

Powstanie i działalność Związku Polskich Księży we Francji

Śląskie Studia Historyczno-Teologiczne 43/1, 115-123

2010

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

Ks. MICHAŁ KŁAKUS

Toulon

POWSTANIE I DZIAŁALNOŚĆ ZWIĄZKU POLSKICH KSIĘŻY WE FRANCJI

Po zakończeniu I wojny światowej, Francja była jednym z krajów (prócz Stanów Zjednoczonych, Brazylii, Kanady czy Argentyny), do którego wyemigrowała znaczna liczba¹ Polaków, głównie w poszukiwaniu pracy. Szacuje się, że emigracja polska przybyła do kraju nad Sekwaną liczyła w okresie międzywojennym nawet pół miliona obywateli². Troska o pielęgnowanie rodzimych tradycji i kultury ojczystej była przyczyną powstania wielu związków katolickich, stowarzyszeń zawodowych, grup artystycznych³. Jak szacuje Maciej Matraś, przed wybuchem II wojny światowej do 2350 polskich organizacji we Francji skupionych w ramach 30 związków należało niemal 100 000 osób⁴. Najpopularniejszym stowarzyszeniem świeckich katolików było Stowarzyszenie św. Barbary⁵. Również w ramach

¹ Jerzy Klechta pisze nawet o 210 tys. Polaków, którzy po zakończeniu I wojny światowej przybyli do Francji, patrz: J. Klechta, *Najstarsza w świecie. Polska Misja Katolicka we Francji (1836-2006)*, Paryż 2006, s. 141.

² Tamże, s. 140.

³ Do podstawowych opracowań dotyczących polskich organizacji we Francji w latach 1918-1939 należą prace: K. Dąbrowski, *L'émigration polonaise en France; sa vie, son organisation sociale* (Thèse de sciences sociales), Institut catholique de Paris, 1939 (mps); R. Dzwonkowski, *Polska opieka religijna we Francji (1909-1939)*, Poznań-Warszawa 1988; tegoż, *Duszpasterstwo polskie we Francji a organizacje lewicowe i sekty (1920-1940)*, Duszpasterz Polski Zagranicą 3 (1985), s. 465-582; tegoż, *Polskie organizacje religijne we Francji (1921-1940)*, Duszpasterz Polski Zagranicą 2 (1985), s. 252-570; tegoż, *Duszpasterstwo Polaków we Francji w latach 1909-1922*, Pelplin 1982; tegoż, *Etat des recherches sur la vie religieuse des Polonais en France (1919- 1980)*, w: [Centre national de la recherche scientifique (France)], *Les contacts religieux franco-polonais du Moyen-Âge à nos jours*, Paris 1985, s. 549-557; tegoż, *Organizacja i struktura polskiej opieki religijnej we Francji a rozmieszczenie Polonii francuskiej (1919-1985)*, w: *Problemy rozmieszczenia ludności pochodzenia polskiego we Francji*, red. L. Straszewicz, T. Marszał, B. Pasikowska, Łódź 1985, s. 113-139; G. Garçon, *Les catholiques polonais en France (1919-1949)*, Lille 2003; J. Gruszyński, *Spoleczność polska we Francji (1918-1978)*, Warszawa 1981; Cz. Kaczmarek, *L'émigration polonaise en France après la guerre* (Thèse de droit), Université catholique de Lille, Paris, Berger-Levrault 1927 (mps); B. Kołodziej, *Opieka duszpasterska nad wychodźcami polskimi do roku 1939*, Poznań 2003; M. Matraś, *Polskie organizacje religijne we Francji w latach 1922-1939*, Materiały do dziejów Polskiej Misji Katolickiej we Francji, z. 7, Paris-Warszawa 1997.

⁴ M. Matraś, *Polskie organizacje religijne...*, s. 16.

⁵ J. Klechta, *Najstarsza w świecie...*, s. 141.

Polskiej Misji Katolickiej⁶ pojawiały się inicjatywy, których celem było pielęgnowanie wśród rodaków języka, tradycji i wartości katolickich i polskich. Jedną z nich dotyczyła powstania Związku Księża Polskich we Francji. W piśmiennictwie historycznym nie znajdujemy informacji na temat istnienia tej organizacji. Głównie ze względu na krótki okres działalności oraz niewielki skład osobowy (związek liczył kilkunastu księży). Działania związane z organizacją stowarzyszenia zostały podjęte na początku 1939 roku, zaś jego rozwój został przerwany wybuchem II wojny światowej.

Inicjatorem powstania organizacji był ks. Andrzej Sobieski. Urodził się on 10 XI 1901 roku w Warszawie (dzielnica: Brudno). Tam też uczęszczał do gimnazjum (dzielnica: Praga), gdzie w 1920 roku zdał maturę. Jako ochotnik brał udział w wojnie bolszewickiej 1921 roku. W latach 1923-24 studiował w szkole podchorążych w Warszawie. W 1924 roku wyjechał do Paryża, gdzie – jak wynika z informacji znajdujących się w aktach Polskiej Misji Katolickiej w Paryżu – w 1927 roku uzyskał dyplom Wydziału Dyplomatycznego Szkoły Nauk Politycznych. Następnie pracował w firmach polsko-francuskich zajmujących się handlem perfum i ubrań damskich. W 1932 roku został przyjęty do seminarium duchownego (Seminarium Zagraniczne) w Strasburgu jako przynależny do diecezji w Troyes (Aube). W 1934 roku przyjął w Metz tonzurę. Trzy lata później (1935 roku) przeniósł się do seminarium duchownego w Troyes⁷. 29 czerwca 1936 roku przyjął w katedrze z rąk miejscowego ordynariusza ks. bp. Josepha Jean Heintza święcenia kapłańskie. 5 lipca 1936 roku w kościele pw. św. Remigiusza w Aube (Troyes) odprawił mszę prymicyjną. Tydzień później uroczystości związane z przyjęciem święceń miały miejsce w Otwocku⁸. Prócz pracy na rzecz diecezji w Troyes prowadził również miejscowe duszpasterstwo polonijne. W listach kierowanych do rektora Polskiej Misji Katolickiej ks. Franciszka Cegiëlki SAC informował o trudnych warunkach pracy i życia robotników polskich. Żalił się na trudną sytuację księży polskich, którzy pozbawieni środków do życia zmuszeni są pracować na rzecz wspólnot francuskich kosztem prowadzenia duszpasterstwa polonijnego⁹. Z końcem 1937 roku mianowano go duszpasterzem polskim dla Polaków mieszkających w departamentach Haute Marne (Champagne-Ardenne) oraz Côte d'Or (Bourgogne).

Księża polscy pracujący we Francji przynajmniej raz w roku brali udział w spotkaniach (rekolekcjach) organizowanych przez rektorat Polskiej Misji

⁶ Powstała w 1836 roku; jej celem od ponad 170 lat jest opieka duszpasterska dla Polaków przybywających do Francji. Więcej na temat powstania i rozwoju tej organizacji: J. Klechta, *Najstarsza w świecie...*; M. Traczyński, *Działalność Misji Polskiej w Paryżu w latach 1842-1904*, Kraków 1948 (mps); R. Dzwonkowski, *Polska opieka religijna we Francji...*; G. Garson, *Les catholiques polonais en France (1919-1949)*, t. 1, Lille 2003 (mps).

⁷ *Życiorys ks. Andrzeja Sobieskiego*, Archiwum Polskiej Misji Katolickiej we Francji, Zespół 1, Akta Polskiej Misji Katolickiej we Francji, Akta osobisto-duszpasterskie kapłanów gromadzone po 1945 roku, ale obejmujące lata od 1929, Sobieski Andrzej (sygn. akt P 297) [dalej: APMK, sygn. akt P 297].

⁸ *Informacja o święceniach ks. Andrzeja Sobieskiego*, APMK, sygn. akt P 297.

⁹ *Sobieski do Cegiëlki z 12 X 1938 r.*, APMK, sygn. akt P 297.

Katolickiej. Jedno z nich miało miejsce w listopadzie 1937 roku w Paryżu. O zebraniu tym zapomniano (?) poinformować ks. Andrzeja Sobieskiego, jak wspomina zainteresowany w liście do ks. Franciszka Cegiełki SAC¹⁰. Można przypuszczać, że już wtedy zrodziła się myśl stworzenia organizacji o charakterze patriotycznym, skupiającej księży pochodzenia polskiego a pracujących we Francji. Rok później, w listopadzie 1938 roku, zwrócił się on do sekretarza misji polskiej w Paryżu o udostępnienie danych adresowych księży polskich pracujących dla diecezji francuskich. Otrzymał ją miesiąc później (15 grudnia 1938 roku)¹¹. Przesłana lista zawierała dane osobowe 22 duchownych, głównie z regionu Pas de Calais (tam też pracowało, ze względu na pobliskie kopalnie, najwięcej robotników polskich)¹². Już dwa dni później (17 grudnia 1938 roku) wysłał on do księży polskich list, w którym informował o przygotowaniach do zjazdu duchowieństwa polskiego we Francji¹³. Spotkanie to było organizowane za wiedzą i zgodą rektora Polskiej Misji Katolickiej ks. Franciszka Cegiełki SAC. Według inicjatora zjazdu, co zostało wyłożone we wspomnianym liście, księża polskiego pochodzenia mają „obowiązek żyć w ścisłym ze sobą kontakcie”¹⁴, gdyż we Francji tworzą „korpus księży francuskich pochodzenia polskiego”¹⁵ i łączą ich „wspólne interesy, wspólne zainteresowania, wspólne troski i radości”¹⁶. Spotkanie miało odbyć się 24 stycznia 1939 roku w siedzibie Polskiej Misji Katolickiej w Paryżu (rue Saint Honoré). Rozpoczęcie przewidziano o 8.00 godzinie, zakończenie o 17.00. Dopiero z ostatniego akapitu zaproszenia można było dowiedzieć się, że zasadniczym celem zebrania nie będzie tylko omówienie warunków pracy duszpasterskiej, ale utworzenie organizacji polonijnej skupiającej księży pracujących w kraju nad Sekwaną¹⁷. Początkowo inicjatywa ks. Andrzeja Sobieskiego nie spotkała się z zainteresowaniem adresatów. Świadczy o tym fakt, że jeszcze 9 dni przed datą planowego spotkania ponownie wysłano pisma z zaproszeniem. Tym razem sformułowania o „obowiązku życia [księży polskich – przyp. autora] w ścisłym kontakcie” zastąpiono „bardzo proszę o wzięcie udziału”¹⁸, a wyrażenie nadziei, że „żadnego z was nie zabraknie”, słowami „uprzejmie proszę o odpowiedź, najpóźniej do 22 stycznia, czy mogę liczyć na przyjazd Drogiego Konfratra”¹⁹. Drugie zaproszenie (z 16 stycznia 1939 roku) zawierało również szczegółowy program

¹⁰ *Sobieski do Cegiełki z 23 XI 1937 r.*, APMK, sygn. akt P 297.

¹¹ *Sekretarz Generalny Polskiej Misji Katolickiej (brak czytelnego podpisu) do Sobieskiego z 15 XII 1938 r.*, APMK, sygn. akt P 297.

¹² *Spis Księżów polskich we Francji, należących do diecezji francuskich*, Archiwum Polskiej Misji Katolickiej we Francji, Zespół 1, Akta Polskiej Misji Katolickiej we Francji, Duszpasterze Misji, Formacja ciągła, Związek Księżów Polskich we Francji (Union des Prêtres Polonais en France), 1939 (sygn. akt G III 4) [dalej: APMK, sygn. akt G III 4].

¹³ A. Sobieski, *Drogi Konfratrze (I)*, APMK, sygn. akt G III 4.

¹⁴ Tamże.

¹⁵ Tamże.

¹⁶ Tamże.

¹⁷ Tamże.

¹⁸ A. Sobieski, *Drogi Konfratrze (II)*, APMK, sygn. akt G III 4.

¹⁹ Tamże.

narady oraz wyjaśniano jej cel. Zebranie miało rozpocząć się od mszy świętej, po czym była przewidziana dyskusja nt. zasadności utworzenia nowej organizacji, zatwierdzenie statutu, wybór zarządu związku oraz przedstawienie rocznego programu działania. Część organizacyjna miała zakończyć się wspólnym obiadem. Po południu zarezerwowano czas na zwiedzanie Paryża. Ostatecznie zjazd odbył się w domu Sióstr Nazaretanek w Paryżu (rue Vaugirard)²⁰. Wzięło w nim udział dziewięciu księży. Prócz księży Franciszka Cegiełki SAC oraz inicjatora zebrania ks. Andrzeja Sobieskiego wzięli w nim udział: Jan Głapiak z Liens, Stanisław Główka z Crony en Thelle (Oise), Waclaw Gajdzik z Meurchin (Pas de Calais), Ryszard Dudek z Vez (Oise), Witold Kosicki z Charleville (Ardennes), Leopold Mrozek z Castres (Tarn), Feliks Bytomski z Fozzano par Propri (Corse). Dziewięciu kolejnych wyraziło listownie chęć uczestnictwa w pracach nowopowstałej organizacji. Byli to: ks. Bolesław Wartalowicz z Montgeron (Ile de France), Alfons Barczewski z Sallaumines (Pas de Calais), Stanisław Gryga z Harnes (Pas de Calais), Bruno Dorsz z Bressuire/2 Sevres, Jean Buczyński z Moulin (Allier), Antoine Tokarski z Partinello (Corse), Hubert Steier z Beauvais (Oise), Jean Zabek z St. Florent s/Auzon (Gard), Józef Skrzypczak z Calais (Pas de Calais).

Na samym początku ks. Andrzej Sobieski odprawił mszę świętą w intencji uczestników spotkania. Następnie zebranych przywitał rektor Polskiej Misji Katolickiej, wyjaśniając motywy spotkania. Ks. Franciszek Cegiełka SAC przypomniał zebrany o posłannictwie narodu polskiego w świecie („z woli Bożej Polska katolicka ma spełniać posłannictwo duchowe w świecie”²¹) oraz księży polskich („z woli Bożej jestem na swoim posterunku”²²) we Francji polegające na „byciu szermierzem Ducha Bożego w zmaterializowanym świecie”²³. Wątpliwości zebranych budziła sprawa reakcji biskupów francuskich na wieść o powstaniu Związku Księża Polskich we Francji, na co odpowiedział rektor Polskiej Misji Katolickiej, że „wszystkim wolno się zrzesać na takie organizacje, jak gry w karty czy też w bilard, a dlaczego zabroniono by nam, żeby się zorganizować i mówić o sprawach polskich”²⁴. Celem nowego stowarzyszenia była troska o zachowanie tradycji i zwyczajów narodowych wśród księży i parafian polskiego pochodzenia. Należały do nich zwyczaje bożonarodzeniowe, jak wigilia, przygotowanie i dekoracja żłóbka, dzielenie się opłatkiem. Natomiast w okresie Wielkiego Postu – przygotowanie dekoracji Grobu Bożego. Wykreślono, jak można przypuszczać ze względu na położenie geograficzne Francji, jako formę zachowania tradycji narodowej przystrajanie choinki. Członkowie stowarzyszenia zobowiązali się do udzielania pomocy materialnej (w zakupie podręczników, słowników, literatury polskiej) młodzieży polskiej studiującej we Francji. Głównym zadaniem w pierwszym roku działalności było zachęcenie jak największej liczby księży i kleryków

²⁰ *Protokół z I Zjazdu księży polskich z diecezji francuskich w Paryżu dnia 24 stycznia 1939 r.*, APMK, sygn. akt G III 4.

²¹ Tamże.

²² Tamże.

²³ Tamże.

²⁴ Tamże.

do wstąpienia do organizacji. Docelowo miało ono liczyć 80 członków²⁵. W czasie zebrania postanowiono, że honorowym przewodniczącym (patronem) Związku Księży Polskich we Francji będzie urzędujący rektor Polskiej Misji Katolickiej we Francji. Następnie zgłoszono kandydatury na funkcję przewodniczącego: ks. Andrzeja Sobieskiego oraz Jana Glapiaka z Lens. W głosowaniu tajnym wybrano tego pierwszego, zaś ks. Glapiak został jego zastępcą. Sekretarzem został ks. Stanisław Główka a skarbnikiem ks. Waclaw Gajdzik²⁶. Powołano również komisję rewizyjną w składzie: ks. Ryszard Dudek, ks. Witold Kosicki, ks. Leopold Mrozek²⁷.

Podziw mogło budzić zaangażowanie przewodniczącego związku w okresie bezpośrednio następującym po wspomnianej naradzie. Już na początku lutego 1939 r. zarząd posiadał dwie pieczętki (okrągłą i podłużną), przygotowano wzór legitymacji oraz wzory formularzy członkowskich²⁸. Kandydat na członka związku był zobowiązany do przedstawienia szczegółowego życiorysu, zawierającego prócz danych osobowych (imię, nazwisko, data i miejsce urodzenia, miejsce zamieszkania), także informacje o przebiegu dotychczasowej pracy duszpasterskiej, a nawet miejscu zamieszkania rodziców. O udziale w organizacji decydował zarząd²⁹. Założono teczkę i dziennik korespondencyjny. Ustalono wysokość rocznej składki na 15 franków³⁰.

Każde stowarzyszenie działające we Francji musiało ponadto zyskać akceptację odpowiednich władz państwowych³¹. 9 marca 1939 roku zgłoszono stowarzyszenie do rejestracji w prefekturze policji. 2 kwietnia 1939 roku w dzienniku urzędowym (nr 80, s. 4403) ukazała się informacja o planowanym zarejestrowaniu stowarzyszenia, a dziesięć dni później (12 kwietnia 1939 roku) zostało ono oficjalnie zarejestrowane³².

O powstaniu nowej organizacji powiadomiono Prymasa Polski ks. Augusta Hlonda oraz konsula generalnego w Lille Aleksandra Kawałkowskiego³³. Wiadomości o powstaniu Związku szybko rozprzestrzeniały się. Życzenia przesłało Stowarzyszenie Opieki nad Rodakami na Obczyźnie³⁴. Również coraz częściej do prezesa związku kierowano prośby o pomoc w zakupie podręczników czy

²⁵ Świadectwo zarejestrowania organizacji: *L'Association dite: Union des prêtres polonais en France...*, APMK, sygn. akt G III 4.

²⁶ *Union des prêtres polonais en France. Liste des dirigeants et administrateurs.*, APMK, sygn. akt G III 4.

²⁷ *Protokół z I Zjazdu księży polskich...*

²⁸ *Sobieski do Główki, Troyes 2 II 1939 r.*, APMK, sygn. akt G III 4.

²⁹ *Związek Księży Polskich we Francji. Deklaracja*, APMK, sygn. akt G III 4.

³⁰ *Sobieski do Główki, Troyes 2 II 1939 r.*

³¹ Na mocy prawa z 1 lipca 1901 r. (zwanej również prawem Waldeck-Rousseau) zalegalizowano działające we Francji stowarzyszenia świeckie. Ustawa ta regulowała (i reguluje do dnia dzisiejszego) kwestie formalne jakie musiały spełniać organizacje istniejące nad Sekwaną, patrz: <http://www.legifrance.gouv.fr/>.

³² Świadectwo zarejestrowania organizacji...

³³ *Kawałkowski do Sobieskiego, Lille 6 III 1939 r.*, APMK, sygn. akt G III 4.

³⁴ *Sobieski do Cegieli, Troyes 14 III 1939 r.*, APMK, sygn. akt G III 4.

słowników francusko-polskich³⁵. W marcu 1939 związek rozpoczął współpracę ze Stowarzyszeniem Studentów im. św. Stanisława Kostki we Francji³⁶.

W kwietniu 1939 roku związek liczył już 17 członków czynnych³⁷.

Pierwszy problem do rozwiązania dotyczył zgody miejscowych biskupów na przynależność księży polskich do związku. Jak już wspomniano sprawa ta budziła wątpliwości w czasie zjazdu inauguracyjnego. Tym razem rektor Polskiej Misji Katolickiej radził jednak uzyskać oficjalną zgodę biskupa ordynariusza³⁸. Zarząd stowarzyszenia zobowiązał jego członków do przedstawienia sprawy swoim biskupom. Przy czym, jak zaznaczył w liście do księży polskich ks. Andrzej Sobieski, ważny był odpowiedni dobór słów, by księża umieli „sprawę odpowiednio przedstawić”, nie prosząc wprost o zgodę na udział w pracach związku, lecz stawiając pytanie, czy biskup „nie ma nic przeciwko temu, żeby ksiądz brał udział w zjazdach księży polskich i we wspólnych naszych pracach w Związku Księży Polskich”³⁹. Na tak postawione pytanie spodziewano się odpowiedzi pozytywnej ze strony zarządców diecezji. Kolejny problem wynikał z konieczności częstych wyjazdów prezesa związku ks. Andrzeja Sobieskiego do Paryża (tam mieściła się siedziba stowarzyszenia), na co nie zgodził się biskup z Troyes, argumentując, że częste zwolnienia z pracy duszpasterskiej na rzecz diecezji spotkałyby się z protestem miejscowych francuskich księży⁴⁰.

Na działalność związku miała również wpływ ówczesna sytuacja polityczna w Europie, a w szczególność niebezpieczeństwo wybuchu wojny. Już w marcu 1939 roku prezes związku zaapelował, by wśród księży przeprowadzić zbiórkę na Fundusz Obrony Narodowej⁴¹. Rozpoczęto również starania, by w przypadku wybuchu wojny, księża członkowie Związku posiadali uprawnienia kapłanów wojskowych⁴².

Członkowie związku zamierzali wziąć udział w mającym się odbyć w lipcu 1939 roku w Warszawie Zjeździe Polaków z Zagranicy. W tym celu prowadzono korespondencję ze Światowym Związkiem Polaków w Warszawie⁴³. Jednak z powodu sytuacji politycznej, zjazd nie odbył się, jego termin przełożono na rok 1940⁴⁴.

Działalność Związku Polskich Księży we Francji została przerwana wraz z wybuchem II wojny światowej. W 1940 roku ks. Andrzeja Sobieskiego mianowano

³⁵ *Sobieski do Cegielki, Troyes, 21 III 1939 r.*, APMK, sygn. akt G III 4.

³⁶ *Sobieski do Glapiaka, Troyes 14 III 1939 r.*, APMK, sygn. akt G III 4; *Glapiak do Sobieskiego, Lens 25 IV 1939 r.*, APMK, sygn. akt G III 4.

³⁷ *Union des prêtres polonais en France. Liste des adherents...*, APMK, sygn. akt G III 4.

³⁸ *Sobieski do Cegielki, Troyes 13 II 1939 r.*, APMK, sygn. akt G III 4.

³⁹ *Drogi Konfratrze (III). Pismo prezesa związku, Troyes, 13 II 1939 r.*, APMK, sygn. akt G III 4.

⁴⁰ *Sobieski do Cegielki, Troyes 14 III 1939 r.*

⁴¹ *Sobieski do Cegielki, Troyes, 27 III 1939 r.*, APMK, sygn. akt G III 4.

⁴² *Glapiak do Sobieskiego, Lens 25 IV 1939 r.*

⁴³ *Prezes Związku Księży Polskich we Francji do Światowego Związku Polaków w Warszawie, Paryż 18 II 1939 r.*, APMK, sygn. akt G III 4.

⁴⁴ *Sobieski, Drogi księżu kolego, Paryż 30 V 1939 r.*, APMK, sygn. akt G III 4.

sekretarzem generalnym Polskiej Misji Katolickiej we Francji⁴⁵. Później skierowano go do pracy wśród Polaków w diecezji Quimper (Finistère)⁴⁶. Do 1943 roku pracował jako duszpasterz Polaków w Bruayen -Artois (Pas de Calais). Następnie do listopada 1944 roku pełnił posługę duszpasterską w Sanvignes-les-Mines (Autun), gdzie pełnił funkcję kapelana żołnierzy polskich⁴⁷. Po wojnie powrócił do diecezji Troyes, gdzie duszpasterzował w parafii francuskiej w Pargues, a w 1949 roku mianowano go dodatkowo duszpasterzem dla Polaków w departamencie Aube⁴⁸. Zmarł w wyniku przewlekłej choroby 14 VIII 1963 roku⁴⁹. Uroczystości pogrzebowe odprawiono w kościele św. Pantaleona. Uroczystościom pogrzebowym przewodniczył Julien Le Couëdic biskup z Troyes w obecności rektora Polskiej Misji Katolickiej ks. Kazimierza Kwaśnego oraz kilkunastu księży polskich⁵⁰.

Jak już wspomniano, działalność Związku Polskich Księży we Francji zakończyła się wraz z wybuchem II wojny światowej. W krótkim, kilkumiesięcznym okresie jego istnienia podjęto inicjatywy podtrzymujące więź między księżmi polskiego pochodzenia pracującymi we Francji. Inicjatywa ta pokazała stosunek tych duszpasterzy do spraw zachowania ojczystej kultury i tradycji na obczyźnie. Ukazano troskę członków związku o zachowanie tradycji i zwyczajów ojczystych wśród Polaków mieszkających we Francji.

Statut Związku Księży Polskich we Francji⁵¹

(zachowano oryginalną pisownię)

Art. I.

Powołany zostaje do życia Związek Księży Polskich we Francji z siedzibą w Paryżu.

Art. II.

Związek jest osobą prawną w ramach ustawy o stowarzyszeniach z r. 1901.

Art. III.

Związek obejmuje Księży-Polaków, lub pochodzenia polskiego, należących do diecezji lub zgromadzeń we Francji - w celu:

a/podniesienia ducha kapłańskiego i dalszego samokształcenia się.

b/pielęgnowania przyjaźni polsko-francuskiej.

c/podtrzymywania wzniosłych tradycji narodowych polskich i francuskich.

⁴⁵ *Certyfikat wydany przez rektora P[olskiej] M[isji]K[atolickiej] we Francji dot. ks. Sobieskiego, Paryż 4 IX 1947 r.*, APMK, sygn. akt P 297.

⁴⁶ *Kierownik Polskiej Misji Katolickiej we Francji do Sobieskiego, Paryż 11 VI 1940 r.*, APMK, sygn. akt P 297.

⁴⁷ *Certyfikat wydany przez rektora PMK we Francji dot. Ks. Sobieskiego, Paryż 4 IX 1947 r.*, APMK, sygn. akt P 297.

⁴⁸ *Kwaśny do Sobieskiego, Paryż 7 V 1949 r.*, APMK, sygn. akt P 297.

⁴⁹ Informacja o śmierci ks. Andrzeja Sobieskiego, *Narodowiec*, nr 195 z 20 VIII 1963; nr 197 z 22 VIII 1963.

⁵⁰ *Informacja o przebiegu uroczystości pogrzebowych ks. Andrzeja Sobieskiego [b d.]*, APMK, sygn. akt P 297.

⁵¹ APMK, sygn. akt G III 4.

d/utrzymywania kontaktu między członkami i urządzania wspólnych zjazdów, imprez itd.

e/niesienia sobie wzajemnie pomocy materialnej.

f/zaopiekowania się młodzieżą kształcąca się w małych i wyższych seminariach duchownych francuskich.

Art. IV.

Związek składa się z członków: a/ czynnych; b/ wspierających; c/ honorowych.

Członkowie czynni grupują się z kleru polskiego inkardynowanego w diecezjach francuskich we Francji i wpłacają 20 fr. wpisowego, oraz składkę miesięczną w wysokości określonej przez Walny Zjazd. Członkiem wspierającym może być każdy kapłan, pomagający Związkowi materialnie. Posiada głos doradczy i nie ma żadnego prawa wyborczego biernego ani czynnego.

Członka honorowego mianuje Walny zjazd większością głosów na wniosek Zarządu za specjalne zasługi dla Związku. Posiada głos doradczy i nie ma żadnego prawa wyborczego biernego, ani czynnego.

Art. V.

Władzami związku są: 1/Walne Zebranie; 2/Zarząd Związku; 3/Komisja Rewizyjna.

Art. VI.

Prezes i członkowie Zarządu wybrani są przez walne Zebranie większością głosów. Skład zarządu jest następujący: 1/Patron; 2/Prezes; 3/Wiceprezes; 4/Sekretarz; 5/Skarbnik.

Art. VII.

Komisja Rewizyjna składa się z 3 członków wybranych poza zarządem.

Art. VIII.

W razie rozwiązania Związku za zgodą przynajmniej 3/4 członków czynnych Związku, majątek przechodzi na rzecz Zakładu św. Kazimierza w Paryżu.

LA CRÉATION DE „L' ASSOCIATION DES PRÊTRES POLONAIS EN FRANCE”

R é s u m é

Après la I guerre mondiale, la France était un des pays où se trouvaient beaucoup de polonais. Souhaitant garder leurs traditions d'origine et la culture polonaise, ils ont créé diverses association: groupes catholiques, artistiques et de métiers. De même, les prêtres polonais ont voulu aussi, a cette période, créer des associations pour garder entre polonais, intacte, la langue, les traditions et les valeurs catholiques et polonaises. Une des initiatives a été la creation de “l'Association des prêtres polonais en France” à l'initiative du père Andrzej Sobieski. En novembre 1938, grâce a l'aide du secrétaire de la Mission Catholique Polonaise à Paris, le père Franciszek Cegielka SAC, le père Andrzej Sobieski a reçu les adresses des prêtres polonais qui travaillaient dans les diocèses français.

Le 17 décembre 1938, il a pu informer par lettres ces prêtres de son idée d'organiser une assemblée des prêtres polonais. L'assemblée a eu lieu chez les religieuses polonaises de la rue de Vaugirard a Paris; neuf prêtres assistaient à cette réunion. Le but de cette nouvelle organisation était de garder les traditions et habitudes polonaises:

-a Noël (la veillée, la crèche, le pain azyme)

-En Carême (“le Saint Sépulcre”)

Le primat August Hlond et le consul a Lille Alexander Kawalkowski ont été informés de la création de cette association. L'action de cette organisation a été déterminée en fonction de la situation politique en Europe en 1939. Au mois de mars 1939 le père Andrzej Sobieski fit une collecte entre les membres de l'association pour “la Fondation de la Defense Nationale en Pologne”. Quand a éclaté la II guerre mondiale, l'action de cette association s'est terminée.